

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune a
TIPOGRAFIA DIECESANA în ARAD.

Nr. 5800/1905.

Circular

cătră toate oficiile protoprezviterale și parohiale din districtul Consistorului aradan.

De după §-ul 5 din Regulamentul pentru parohii, în fiecare parohie, adecă comună bisericească, trebuie să fie stabilit în înțelesul §. 6 din Statutul Organic numărul membrilor Sinodului parohial prin o consemnare oficioasă. Aceasta consemnare are să o facă, respective-rectifice comitetul parohial în conțelegere cu oficiul parohial la finea fiecărui an școlar. Deși aceasta dispozițiune s'a comunicat tuturor, prin mai multe circulare, între cari cel din urmă s'a esmis sub Nr. 7190/1902, totuși în cursul timpului, am făcut experiență, că aceasta dispozițiune emanată din lege, nu se execută pretutindenea în forma și modul prescris, prin ce credincioșilor se dă anză la nemulțumiri și reclame.

De aceea, în conziderare că la finea anului curent expiră mandatul corporațiunilor în parohii și la începutul anului 1906 are să se facă restaurarea în toate parohiile pentru un nou period; având în vedere, că restaurarea are să se facă pe baza listei membrilor Sinodului parohial, și că tot pe baza aceleia au să se facă și toate alte alegeri din decursul anului următor, — Consistorul ține de potrivit timpul pentru a atrage atențiunea tuturor factorilor chemați a stabili consemnarea alegătorilor, ca, la compunerea și rectificarea listei să fie conduși de spiritul păcii și iubirei creștinești, ce trebuie să domnească între credincioșii unei și aceleiași biserici și prin garantarea dreptului, ce compete

fiecărui parohian în sensul legii, să stăruie a preveni nemulțumirile și reclamele.

Intre atari nemulțumiri, cari au provocat reclame și apelate, au fost în timpul din urmă și de acelea, că în unele locuri pe parohieni majoreni, de sine stătători și nepătați, organele parohiale i-au lăsat afară din listă pe motivul, că n'au casă și pământ și nu sunt supuși dării statului. Atare explicare și aplicare a legii este greșită și nu este liberală, cum este spiritul bisericeii noastre. Statutul-Organic nici prin litera, nici după spiritul lui nu cere cens material, cum cere legea Statului și astfel nici dreptul de membru al sinodului parohial nu-l condiționează dela avere, care este un lucru relativ, ci îl condiționează dela împlinirea datorințelor parohiale. Și după-ce fiecare parohie își stabilește budgetul de după trebuințele sale parohiale și acela îl eiectează pe parohieni de după o cheie staverită în proporțiunea averei și câștigului parohienilor, nici un parohian nu este scutit de atare contribuire culturală, precum nu este scutit nici de birul preoțesc. Deci care e supus birului preoțesc și plătește și aruncul cultural, fie chiar și numai de o coroană, despre acela nu se poate zice, că nu și-ar face datorințele parohiale.

Scopul bisericeii nu este a înstrăina, ci a atrage și mângăia la sânul ei și pe cei săraci și năcăjiți.

Necorectă este și acea procedură a altor organe parohiale, că nu i-au scris în listă pe aceia, cari au fost pedepsiți prin forurile civile pentru delictе și fapte punibile.

Dacă respectivul și-a luat pedeapsa și are libertatea esercierii drepturilor cetățenești, biserica nu-l mai poate lipsi de dreptul constituțional și în asemenea cazuri trebuie constatat numai aceea, dacă respectivul are sau nu libertatea esercierii drepturilor cetățenești.

Totodată pentru procedere uniformă în toate parohiile din dieceză, dispunem precum urmează:

1. *Se îndatorează conducătorul oficiului parohial* din fiecare comună bisericească, ca atât în anul curent, cât și în fiecare an următor, în luna lui Decembrie, luând la reviziune consemnarea oficioasă a membrilor Sinodului parohial, și dacă n'ar fi existând atare consemnare, să o facă și în ambele cazuri să o întregiască pe baza datelor din matriculă și conscripție, adică lăsând afară pe aceia cari au încetat a mai fi membri și inducând pe aceia, cari devenind majori și întrunind și celelalte calități prescise în §. 6 din Statutul-Organic, ca atari pot avea loc în acea consemnare.

2. *Consemnarea se face numai pe un an, și la finea anului se face o verificare de nou conform acestei instrucțiuni.* Consemnarea are să se facă după ordul alfabetic al parohienilor inducându-se la fiecare și numărul casei și respective al stradei.

Consemnarea astfel făcută și respective întregită, fiecare conducător de oficiu se îndatorează a o prezenta comitetului parohial concernente, îngrijind anume de convocarea unei ședințe de comitet chiar și numai spre acest scop, dacă n'ar fi și alte obiecte.

3. *Comitetul parohial* din fiecare parohie se îndatorează, ca luând la reviziune consemnarea făcută de oficiul parohial, să facă rectificările ce le-ar afla de lipsă, adică să inducă pe cei îndreptățiți, cari ar fi rămas neinduși și să șteargă pe cei induși în contra legii, și consemnarea astfel rectificată să o provadă cu clausula „*S'a făcut și rectificat prin comitetul parohial în conțelegere cu oficiul parohial*“, în ședința comitetului ținută la (datul.....) apoi provăzând-o cu subscrierea președintelui și a notarului de comitet, să o predeie conducătorului oficiului parohial.

4. După-ce conform alineatului 2 din citatul §. 5 al Regulamentului pentru parohii, *această consemnare trebuie publicată în biserică cel puțin cu 8 zile mai înainte de ținerea Sinodului parohial ordinar, și după-ce Sinodul parohial ordinar are să se țină în luna lui Ianuarie a fiecărui an, se îndatorează conducătorii oficiilor parohiale, că dacă nu mai înainte, dar' în ziua publicării Sinodului parohial ordinar să publice și cetească în auzul tuturor consemnarea membrilor, și să explice poporului, că reclamările contra listei, dacă vre-unul îndreptățit n'a intrat, sau vre-unul ne îndreptățit a intrat în ea, se fac în scris sau cu vorba la Sinodul proxim ordinar, și pentru-ca toți cei interesați să se poată folosi*

de drepul de reclamare, aceea listă și până la Sinod trebuie depusă sau la oficiul parohial sau la școală, unde adică e mai îndemână poporului, și cu atât mai vârtos, cu cât dreptul de reclamă are fiecare membru al parohiei respective filiei, atât pentru sine cât și pentru alții, respective contraaltora.

5. *In ziua Sinodului ordinar*, acea listă se cetește de nou per etensum, eventual de după hotărârea Sinodului se poate privi de cetită și se iau la pertactare numai eventualele reclame, având Sinodul a se pronunța prin conclud protocolar special asupra fiecărui reclam, ca astfel la o eventuală apelată să se poată constata votul Sinodului în fiecare caz.

6. Lista astfel întregită respective rectificată de Sinod, având să servească de bază la toate alegerile ținându în decursul anului, trebuie provăzută cu clausula: „*S'a aprobat din partea Sinodului parohial în ședința dela (datul)*“, având a se subscrie de președintele, notarul și bărbații de încredere ai Sinodului, și după aceea a se predă earăși conducătorului oficiului parohial spre conservare în arhivul parohiei.

7. Să se spună în fine în Sinod, ceea-ce și altcum este prevăzut în Statutul Organic, că în contra decisiunilor Sinodului parohial, se poate face apelată în scris la Consistor în termen de 14 zile.

8. Executarea îndeplinirii celor mar sus expuse o va controlă concernentul protopop. Conducătorul oficiului parohial care se va afla vinovat întru neîndeplinirea acestei datorințe, se face vinovat disciplinei, care trage după sine pedeapsa în calea ordinii dela 20—100 coroane.

Arad, la 5/18 Decembrie 1905.

Consistorul eparhial gr. or. rom. din Arad

Ioan I. Papp, m. p.
Episcop.

Nr. 5520/1905.

Circular.

Tuturor oficiilor protoprezviterale și parohiale din părțile bănățene ale diecezei gr. or. române a Aradului.

Societatea „Crucea Albă“ pentru apărarea copiilor din părțile sudice ale țării are în Timișoara un institut de sănătate (spital), unde fiecare copil bolnav, lipsit de mijloace de pe teritorul comitatelor Torontal, Timișoara și Caras-Severin, primește gratis sfat medical, medicină și tratament medical, chiar și în cazul când respectivul copil bolnav ar trebui să zacă timp mai îndelungat în acel spital. Tot astfel și cei mari,

pentru prețuri foarte moderate, se curează acolo mai ales în boale de nervozitate, reumatism și podagra; femeii în naștere, precum și celea bolnave de tot soiul de morburii femeiești pot primi acolo asemenea tratare medicală.

Invităm Onorata preoțime și învățătorime, să sfătuiască cu totdinadinsul pe părinții copiilor bolnavi să-și ducă copiii pentru tratament medical în acel institut, unde dacă cu atestat comunal vor dovedi sărăcia lor, pruncii lor vor primi tratare medicală de tot gratis. Asemenea să îndemne pe toți, cari sufer de boalele susindicate, să-și caute sănătatea în institutul umanitar amintit.

Ara d, 7/20 Decemvrie 1905.

Ioan I. Papp, m. p.
Episcop

Adevărul bisericeii ortodoxe.

(Urmare)

III. Primatul.

Deoarece Iisus Hristos n'a intenționat un imperiu pământesc ci ceresc, nu fizic ci spiritual, voi relevă spre rezolvirea problemului factorii metafizici ai ambelor regimuri.

La constituirea imperiilor fizice sau pământești contribuiesc postulatele etnice sau geografice sau ambele în mod solidar. Frontierele politice nu sunt limite arbitrare, ci popoarele dinlăuntrul lor fiind legate prin un chit natural, în decursul istoriceii dezvoltării culturale și sociale s'au consolidat sub un regim, care le garantează dezvoltarea etnică intelectuală și economică, după aspirațiunile și conturile sale de caracter etnic și național, precum și dezvoltarea religioasă-morală. Ramificându-se postulatele naturale ale omenimei în cele ale misiunii fizice și spirituale, având fiecare regim a spori realizarea ei, este el de origine dumnezeiească, pentru că conlucra cu legea eternă la realizarea problemelor de perfecționare după postulatele naturale. De aceea guvernarea fizică a tuturor popoarelor este pentru un singur regent atât subiectiv cât și obiectiv imposibilă, ci fiecare complex etnic pretinde cel puțin o dirigență conformă imperativelor naturale și referințelor oro-hidro și topografice, pentru că nu fiecare tinde pe una și aceeași cale la ținta sa finală, ci unul fiind mai mult industrial altul agricol, altul comercial realizează, fiecare în felul său misiunea conservării și perfecționării.

Deși este spiritul supus și accesibil înrăuirilor locale, fiind el cea mai expansivă, potență nu cunoaște limite fizice. Deși omul ca o coniunctură psihofizică din conșiderări practice de bunăstare se supune formal diverselor presiuni și din prudență le rabdă, dară spiritul său nici când nu este supus, ci zboară peste toate limitele în cătrău simte adevărul. Precum este avizat la unul și același izvor la una și aceeași formă de cunoștință, nu are decât o unică aspirațiune și direcțiune generală.

Fiind ținta finală a tuturor oamenilor cu toată gruparea lor în cete etnice numai una și transcendentă, nu poate exista decât numai un imperiu transcendent realizabil prin cele pământești, dară tocmai de aceea precum nu e posibil un unic regim fizic și pământesc nu poate exista nici un unic imperiu spiritual pământesc, ci fiecare complex etnic înclinând spre diverse forme ale unuia și aceluiași aliment fizic sau sufletesc, are dreptul natural să fie condus spre ținta perfecțiunii după calitățile și caracterul său propriu precum și după cultura sa intelectuală. Drept aceea Iisus Hristos din conșiderări obiective n'a putut întemeia o biserică monarhică, ci ca cel ce prin validitatea legii naturale împacă pe om cu Dzeu autorul, și a lăsat pe fiecare popor după ale sale aspirațiuni naturale să tindă sub dirigența proprie spre realizarea ideii religioase, de aceea n'a întemeiat o biserică, ci o religiune universală, în care află cele mai diverse neamuri ale pământului hrană sufletească, eară biserica ca formă concretă a esenței religioase s'a dezvoltat din lăuntru intelectual moral al omenimei.

Dară nici subiectiv, cu privire la ideea sa soterică n'a putut institui un monarhism spiritual pe pământ. Fiind după principiul său soteric numai spiritul și preponderanța sa calea spre adevăr, spre mântuire și spre realizarea misiunii religioase, monarhismul proeșit din accentul conștientiei individuale, spre a cărei combatere a venit pe pământ, nu poate fi compatibil cu spiritualista idee soterică, de aceea zice cătră apostoli, că cel ce va să fie cel dintăiu, să fie tuturor serv.

Reclămând întâitatea spirituală pretinsă de Dzeu Mântuitorul și absolut incompatibilă cu dispozițiunile sufletești ale conștientiei individuale din sistemul monarhic, o abnegațiune individuală, fiind primatul său spiritual și identic cu conștiința în specie nu în individ, cu cea a egalității nu a deosebirei subiective de rang fizic și social, nu s'a putut pune în contradicție cu principiul său ci ca învățător spălând picioarele apostolilor săi demonștră, că principiul de conducere în biserica religiunii sale nu poate fi puterea fizică ci numai spiritul eară unde domnește el domnește Dzeu principiul său nu omul individual.

Moise, care ca om n'a fost cu totul liber de părtinitoarea conștientă individuală, a ridicat familia sa la rangul preoției și-i asigurază în legiuirea sa un traiu fără de grije din așa numitul bir sufletesc, pe când Iisus pe omul cel mai abnegat și mai spiritual. Dacă ar fi avut a institui un primat ar fi trebuit, să fie mai spiritual decât individual, mai mult formalist decât esențialist, dară atunci n'ar fi dat cheile lui Petru ci sub un deosebit pretest vărului său Iacob, ceea ce însă contrazice principiului său absolut spiritualist în urma căruia întâitatea genuină nu poate fi legată de o anumită persoană ci de calitatea spiritualității.

(Va urma).

Cum se poate desvolta în popor interesul pentru carte.

Dacă cercetăm mai deaproape progresul școlii noastre profesionale, în ce privește învățământul limbii materne, putem vedea în mai multe locuri progres frumșel; școlarii știu ceti fluent, știu gramatică, ba chiar și un început din istoria literaturii noastre naționale.

Acesta este un lucru înbucurător. Dar să vedem, ce le rămâne elevilor din toate aceste învățate, pentru viață? Știm, că școala le împărtășește cunoștințe pentru viață; le arată calea vieții și totodată modul, cum au să le folosască la diferite împrejurări.

Până când elevii trăesc în aerul școlii, știu regulile gramaticale, le știu și aplică, cunosc și câțiva scriitori mai însemnați din literatură, dar toate aceste sunt foarte puțin în ceea ce privește scopul învățământului limbii materne.

Să vedem deci mai deaproape acest scop, să-l descompunem în elementele sale constructive și apoi să examinăm pe fiecare separat.

Să cercetăm întâiu însuși subiectul.

Scopul învățământului limbii materne este: a face capabil pe elev, să înțeleagă vorbirea altora, exprimată în limbaj corect, apoi să știe și el vorbi și scrie corect; a cunoaște pe scriitorii mai însemnați ai literaturii noastre naționale și a în dreptă simțul de limbă.

Acesta este scopul cu care voesc a mă ocupa mai deaproape.

Școala față de acest scop are chemarea, ca în decursul istorisirilor să arate oameni învățați, poeți, bărbați de stat, conducători ai societății omenești, ba chiar ea este aceea, care pune pe- tra fundamentală a existenței unui popor în viitor. Diferite împrejurări politice schimbă starea unui popor pe un timp oarecare, dar ceea-ce școala a plantat în inima, în sufletul lui, nu pere, nu se schimbă, ci rămâne. În mâna învățătorului se împreună acele fire, cari țin un popor într'o societate națională. Un învățător are o chemare mare, care implinită cu cunoștință, ne arată rezultate demne de admirat. În a lui cultură națională se cuprinde puterea unei națiuni, care putere o ține pe aceea a timpurilor.

Înțelegând dar această chemare, ce o are un învățător, el trebuie să se știe și folosi de dânsa. El trebuie să se aprofundeze în cetirea literaturii sale naționale, pentrucă cu cât se va ocupa mai mult cu aceasta, cu atât ajunge mai aproape de datorința sa, care datorință împlinită fiind, îi aduce cea mai mare bucurie, mângăere sufletească. Ce bucurie poate să aibă un sãmă-

nător, când vede, că sãmânța împrăștiată de dânsul îi aduce rodul dorit!

Așa este și un învățător înbătrânit în muncă cinstită.

Până acum știm mai mult chemarea, dar să vedem în ce mod se poate apropia el de sufletul elevului său?

Cetind lucrări însemnate și meditând asupra aceloră, învățătorului se deschide ușa într'o lume științifică, din care apoi poate să privească pe fereastra sufletului tănăr.

Vorbind despre învățământul limbii materne, trebuie să cetească lucrări literare, să studieze pe scriitorii nostri, pe Gane, pe Ispirescu etc. căci numai după aceasta va putea afla metoda de-a vedea în sufletul neamului și va ajunge la descoperirea acelei căi, pe care trebuie să planteze în trântul plăcere sufletească, ca apoi omul de sine să caute tot ce e mai mult, să cunoască națiunea sa. căreia aparține.

Toate aceste le putem ajunge prin cetit.

Dar cum să vorbim elevului despre aceste?

Așa, că cercetând acele lucrări, cari se referesc la viața poporului, elevii mereu vor putea cunoaște obiceiurile, datinile și felul aceluia de cugetare.

Mergând ei acasă cu idei de aceste, aduse dela școală, vor povesti și celor de acasă. Să înțelege, aceasta atunci o vor putea face, dacă totodată vor avea în cartea lor de cetire piese corespunzătoare.

Ar fi de dorit, ca în cărțile de cetire să se afle nu numai elemente referitoare la învățământul intuitiv, ci și părți referitoare la lucrări literare.

În aceste vor găsi ei distracție în cetit, care va influența asupra inimii lor în așa măsură, încât crescând ei mari, în serile lungi ale iernei, în cercul lor familiar, vor povesti lucruri, cu cari vor câștiga și pe bunicul și bunica, cari sed lângă sobă.

Școala este datoare a-le da dragostea pentru carte.

Cât de frumos ar fi, când și plugarii nostri de la țară 'ar ști lucruri, cari pe ei, viața lor o arată, ba ce-i mai mult, în așa fel vor putea cunoaște bărbații literari.

În așa mod învățământul limbii materne va putea să-și ajungă scopul său dorit, așa va putea ajunge acolo, ca elevului și după-ce ese în viață să îi rămână din cele învățate în școală.

Ioan Ardelean
învățător.

Latinitatea limbei române

de

Iosif I. Goldiș,

fost profesor gimnazial și Episcop gr.-or. român al Aradului, traducere liberă de: Alexandru Munteanu al lui Vasilie preot gr.-or. român.

(Urmare)

După aceste, nu eu să-mi fac judecata, — în favorul căruia militează experiența ca o dovadă ne-excepționabilă, ci mai ales onoratul public cetitor formeze-și părerea: Drept ce fel de bază prezentă științei istorice, etnografice și limbistice mult apreciatul Sulzer, când afirmă: Die Walachen sind den Slaven in der Tracht, Kost Religion, und Profangebräuchen, Tanzen, Musik, Gemüthscharakter, ja sogar drei Achtheilen der Sprache selbst vollkommen gleich; mithin der Vermüthung nach ein slavischer Stamm, și alte asemenea aberații despre existența identității etnice între Români și Slavi.¹⁾

Sulzer, căpitan cesaro-regesc și avocat militar, originar din Austria superioară, care a scris moravurile și obiceiurile, situația religioasă și politică a Românilor, după Dr. Jung²⁾, nici c'a fost erudit, ci prin deprindere numai un om cult.

El ținea de soție p'o săsoaică din Ardeal, care știa vorbi limba română, dar el n'o știea.

De aci provine, că privitor la Români a scris o critică cu totul greșită, luând, în lucrarea sa, ca date serioase, până și povesti răsuflete și legende glumețe. Acestea le dovedesc cu mult aparat științific: Engel,³⁾ Kolossi,⁴⁾ D. Gedeon Solga,⁵⁾ Petru Maior⁶⁾ și alții.

Eu nu m'alătur celor ce atribue etnografiei lui Hunfalvy Pál intenții exclusiv policite; ba fără nici o rezervă imi exprim părerea, că — în afară de intenția ce i-s'a atribuit lui în chip de acuză, pot învăța mult din trânsa, laici și doctori, Maghiari și Români, de-o potrivă.

Unii din tinerii noștri învățați însă, cari se provoacă la Hunfalvy, ca și închinătorii lui Apelles, și ca unii dintre propovădătorii teoriei lui Darwin, imitează în mod absurd intervertită când e contra⁷⁾ interpretărilor făcute de Rösler și Hunfalvy Pál, cu modul de-a scrie ce ne reamintește pe autorul cyclicei asupra lui Horațiu, și din predilecție față de Pachimeres, Rubriquis și Baco, — prezentă pre Români într'o lumină așa fel, ca-și când aceștia ar' fi trăitori în lună, sau, cel puțin, în mijlocul Africei.

Dr. Bihari Pater⁸⁾ zice:

Pentru a-l mărturisi pe *nescio*, s'ar cere cu ceva mai multă conștiențiositate decât câtă nici nu se atinge la mulți cercetători din cauza preocupării, vanității și grabei fără nici un rost a lor. Din acest motiv se răstoese și azi chiar, în dosarul cunoștințelor o sumedenie de vorbe goale. Doar recunoașterea greșelilor este deja orientare în direcție mai bună.

Exagerarea capacității noastre observatoare și a valorii ei, consumă o mare parte din forța noastră într'o luptă fără succes.

¹⁾ Jüng. Anfänge der Romänen pag. 76.

²⁾ pag. 236.

³⁾ De origine Walachorum, Appendix § 4.

⁴⁾ În prefața Dicționarului său.

⁵⁾ Anmerkungen über Fr. Ioseph Sulzer, literarische Reise

1783.

⁶⁾ Istoria Românilor. Buda. 1812.

⁷⁾ Anonymus az erdelyi oláhokrol. Budapest 1880 p. 58.

⁸⁾ Nr. 5 al ziarului: Középtanodai Közlöny.

Ita variis inbuimur erroribus, ut vanitati veritatis et opinioni confirmata natura ipsa cedit.¹⁾

Fața cu cei, cari din reavoință, sau din lipsa cunoștințelor, cu tot prețul stăruie a prezinta limba română de azi, ca aparținând rasei slave, numai pentru că s'au strecurat în ea elemente străine, din limbile, cu care vine în atingere, — după mine, tocmai această inapoiere așa față cu surorile ei, este o norocoasă armă, pentru că, în urma situațiunii sale, a păstrat mai bine vechea origine romană.

De-altfel pentru acest regres, Românii sub nici un raport nu pot fi invinuiți — zice Jung, vrednicul elev al lui Mommsen, în opnl său, la pag. 256 și 265 — pentru că între popoarele Europei poate nici unul n'a trăit în împrejurări vitrege mai mult dănuitoare ca poporul român, așa că prin soarta sa a cimentat vorbele adânc observatorului poet maghiar, care-a zis:

„Româ, tu, ce-od.nioară lumii sorți ai împărțit,
In ce jug de servitute trist, ai devenit!“

(Trad. Al. Muntean a lui Vasilie.)

Dela anul 439 — 1643, adecă preste două-sute de ani, în chestia limbii, Românii au avut aproape aceeași soartă ca frații lor din Besarabia și din provincia Negotinului sârbesc, unde nu li-se îngăduie nici măcar a se ruga lui Dumnezeu în limba lor, pentru că au scos'o din biserică și școală, ba chiar și din conversația publică.

Pentru confirmarea aserțiunii mele, față de dl Dr. Réthy și soții de principii, mă provoc la tristețe și nenumăratele urme din literatura eclesiastică a poporului român.

Memoria principelui Ardealului George Rákoczi I o vedem, în istoria poporului român, încungiurată de aureola grațitudinii pentru rezultatele dispozițiilor sale norocoase²⁾ în chestia emancipării totale a limbei române de sub jugul slavon.

(Va urma).

Aviz.

Încă de acum atragem atențiunea P. T. domni, comune bisericesti și episcopiei școlare, asupra faptului, că foaia „Biserica și Școala“ pe anul 1906 numai aceloră se va trimite, cari au achitat atât abonamentul restant cât și cel curent și anume cel mult până în 30 Decembrie n. a. c.

Administrațiunea foaiei

„Biserica și Școala“

Arad, Strada Révay Nr. 10.

CRONICA.

† **Necrolog.** *Iustin Popoviciu*, protonotarul și acum primarul orașului Giula, omul cel bun, care prin munca sa cinstită și prin bunătatea nemărginită a inimii lui s'a știut impune chiar și într'un oraș cum este Giula, bântuit de toate boalele sociale, între cari cea

¹⁾ Cic. Quaest. Tusc. L. III.

²⁾ Confirmationes neo-electo Archiepiscopo Transilvaniae Simeoni Stephano, anno 1643 die 10 Oct.

mai mare oroarea de cultură, cum o dovediră prin împinerea culturii românești de astă vară cu bolovani, a încetat dintre cei vii.

Cu poșta de ieri primi P. C. S. R. Ciorogariu, prieten și rudenie a defunctului, o scrisoare plină de căldură și peste câteva ore dela primirea acestei epistoale iată o depeșă din Giula, care anunță, că Iustin a murit. A murit subit în paraliză de inimă, lucrând la masa biurolui ca un adevărat soldat al muncii cinstite, cum întreagă viața lui a fost un tip al cinstei.

Când deplângem pe acest stâlp al ortodoxiei și al românismului din comitatul Bichișului, totodată simțim mângâierea, că el a ieșit din institutul nostru, așa cum sa validat în viață, el adevărat în institutul teologic din Arad absolvat teologia și de aici mergând comitatul Bichișului a descoperit în el mângăritarul.

Regretăm, că am pierdut din sinul clerului pe acest cristal al onestității; ne recompensează însă serviciul incalculabil ce i-a făcut Românismului din Bichiș.

Fie-i țărâna ușoară și memoria binecuvântată.

Serbarea Sfântului Andrei la Arad,

Ziua aniversară de Sf. Andrei s'a serbat în Arad la institutul pedagogic-teologic printr'o ședință festivă a societății de lectură a tinerimei, asistând întreg corpul profesoral al institutului. Vorbirea comemorativă a ținut-o profesorul Ioan Costa.

În catedrală s'a ținut parastas pentru marele mitropolit Andrei Baron de Șaguna, oficiând preoții P. T. On. V. Beleş protopop, Tr. Vătan G. Bodea și diaconul Dr. I. Suci. Cântecul le-a ținut corul seminarial, sub conducerea d-lui T. Lugojanu.

Cincizeci de ani la altar. Marți, 19 Decembrie n., ziua sfântului Nicolae, s'au împlinit 50 de ani de când I. P. S. Sa Patriarhul sârbesc George Brancovici a fost sfințit intru preot. Din acest incidet s'au aranjat festivități frumoase în Carloveț. Majestatea Sa l-a distins pe veteranul prelat cu ordinul Leopoldin

Iubileu dublu. Cetim în „Viitorul“ din Cernăuț: Mercuri în 26 Octombrie v. (de s. Dimitrie) și-a sărbătorit Prea Venerabilitatea Sa, pâr. Dimitrie Dan, vicar protoprezviteresc, exarh și paroh în Straja, în cercul amicilor săi pe lângă ziua onomastică și jubileul de 25 ani de preoție precum și cel de 30 ani ca literat. Cu aceasta ocaziune au sosit în ziua respectivă mai mulți preoți și alți oaspeți la Prea Venerabilitatea sa, cari l-au felicitat din inimă rostind mai multe toasturi pentru sănătatea și onoarea vrednicului iubilare, care în decurs de un pătrar de secol s'a manifestat ca preot zelos, care tinde pururea la progresul bisericii și națiunii noastre și dela care se așteaptă încă mult. Merite netrecătoare și-a câștigat P. V. Sa în special pe terenul literar, îmbogățind literatura noastră cu diferite scrieri prețioase. Meritele sale literare au fost apreciate și de Academia Română, care l-a denumit pe P. V. Sa între foarte puțini preoți ai Arhidiecezei noastre de membru corespundent al ei, iară de Majestatea Sa, regele Carol al României a fost decorat cu medalia „Bene Merenti“ cl. I. Dorim ca Înaltul Creator să-i dăruiască P. V. Sale încă un lung șir de ani buni, spre realizarea planurilor și idealurilor, cătră cari tinde!

Hirotenie. În 6/19 Dec. a. c. s'a hirotonit intru preot, pentru parohia Ripa, teologul absolvent Gavril Hașaș.

Concurs pentru chromatica (boiangeria, vâpsitoria) poporului român. Dorind a complectă datele ce am căpătat acum câțiva ani, prin un concurs făcut în țară, cu alte date culese în celelalte părți locuite de Români, institui personal un concurs cu următoarele premii:

Premiul I Lei 150

„ II „ 100

„ III „ 50

Preoții, învățătorii, mazălii, răzeșii sau moșnenii și nemeșii cu știință de carte, precum și orice Român care se ocupă cu astfel de meserie sau care având priceperea convenită dorește a ne ajuta în aceasta privință, locuind în Austro-Ungaria, Basarabia, Bulgaria, Serbia, Turcia și Grecia sau în orice altă parte locuită de Români, sunt rugați a aduna datele necesare relative la modul după care sătencile din localitate vâpsesc lănurile de bumbac, cânepă, mătășurile, lemnul, paiele și nuelele.

De asemenea, modul cum vâpsesc ouăle, brăiele și florile caselor; procedeele ce întrebunțază pentru a vâpsi aluaturile, vinul, rachiurile, precum și cum își pregătesc sulmanurile pentru față; instrumentele cu cari se servesc pentru aceasta și orice alte însemnări ce vor crede de cuviință.

Descrierea va fi limpede făcută, arătând în totdeauna numirile populare ale substanțelor de care se slujesc, fie ele de natură minerală, vegetală sau animală. Se vor desena figurile instrumentelor întrebunțate, arătându-se numirile lor și ale părților lor.

Se va indica de asemenea cu luare aminte numirea românească a culorii (feții) și modul exact de preparațiune, precum și numirea românească a țesăturii sau obiectului confecționat.

Pe lângă descrierea de mai sus, făcută în mod citeț, concurenții vor fi buni a trimite prin poștă (transportul privindu-ne pe noi) fire de lână, mătase, etc., diferite vâpsite, bucățele de țesături sau alte obiecte zugrăvite, ouă incondiate, etc., precum rădăcinile, florile lugerii (tulpinele), frunzele sau cojile și alte substanțe de natură minerală sau animală și unele instrumente ce întrebunțază și cari trebuiesc toate însemnate pe numele lor popular.

Data concursului se începe din ziua publicării acestia și lucrările cu materialul adunat, vor putea fi trimise cel mai târziu până la 1 Septembrie stil vechiu 1906, pe adresa următoare:

Domnului doctor C. I. Istrati

București

Una lună după aceasta, adică timpul necesar ca comisiunea ce voi constitui să se poată pronunța, voi face cunoscut în mod public rezultatul concursului și voi trimite premiile celor în drept, iar lucrările premiate vor fi publicate, ca și în rândul trecut, în „Bulletinul Societății Române de Științe“ din București.

Toate ziarele și revitele, din toate țările locuite de Români, sunt rugate a publica acest anunț.

București, 1905 Octombrie 6.

Dr. C. I. Istrati.

Concurs.

Nr. 5722/1905.

Se escrie concurs pentru două stipendii, de câte 240 cor. fiecare din fundațiunea »Gavril Faur de Teiuș«, pentru studenții gr. or. de naționalitate

română, cari vor studia la vre'un gimnaziu public, academie ori universitate, școală reală superioară, tehnică, politehnică sau la institutul teologic ori pedagogic preparandial gr. or. român.

Dintre recurenți au preferință studenții din familia lui Faur și respective Poyenar, fără privire la clasele în cari aceia studiază.

Competenții la acest stipendiu vor avea să producă:

a) Carte de botez cu clauzula parohului local, că și de prezent aparțin bisericii ortodoxe române.

b) Certificat despre sărăcie.

c) Testimoniu cu calcul eminent despre progresul făcut în anul școlar precedent.

d) Certificat medical despre starea sanitară.

e) Concurenții au să numească specialitatea la care, — și locul unde voesc a-și continua studiile, precum și aceea, dacă au alt stipendiu.

f) Concurenții au să-și înainteze actele la Venerabilul Consistor rom. gr. or. din Oradea-mare în termen de **30 de zile** socotite dela prima publicare în organul oficios.

Arad, la 2/15 Decembrie 1905.

Consistorul eparhial român
ortodox din Arad.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea parohiei de clasa I devenită vacantă prin reposarea preotului Gavrilă Lazar, din Socodor (Székudvar), protoprezviteratul Chișineului, se escrie concurs cu termen de alegere **30 zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Bis. și Șco“.

Emolumentele împreunate cu aceasta parohie sunt: 46/1100 jughere pământ comasat, bir dela casă cu pământ una măsură grâu și una măsură cucuruz, iar dela casă fără pământ una măsură cucuruz și ștolele îndatinate.

Alegândul va avea să solvească darea directă după pământ.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie, să-și trimită recursurile ajustate conform Regulamentului pentru parohii de clasa I și adresate comitetului parohial din Socodor, Oficiului protoprezviteral în Chișineu, (Kisjenő cott. Arad) în timpul concursual, iar recurenții, în susmenționatul interval să se prezenteze în s. biserică din Socodor, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Socodor, din ședința comitetului parohial ținută la 3/16 Noembrie 1905.

Petru Goldiș
preș. com. par.

Ioan Crișan
not. com. par.

În conțelegere cu: Dr. Ioan Trăilescu protoprezviter.

—□—

1—3

Pentru parohia vacantă din **Șimand**, protoprezviteratul Chișineului (Kisjenő cott. Arad), devenită vacantă în urma decedării fiertatului paroh Maximilian Leucuța, se escrie concurs pentru îndeplinirea acelei parohii de clasa I-a cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala“, pe lângă următoarele emolumente: a) Doauă sesiuni pământ parohial, constatător din 80 jughere arător într'un complex-comasat, cu venit de 2400 coroane, b) competența de pășune 20 jughere, cu venit de 160 cor. c) usufructul alor doauă intravilane, cu venit de 80 cor. în total venitul face 2640 cor.

În înțelesul concluzului Venerabilului Consistor sub Nr. 2751 ex 1902 transpus prin oficiul protoprezviteral cu Nr. 422/902 Oficiul parohial spre conformare și executare, din care se vede apriat stabilit în p. 5 că, atât birul preoțesc cât și alte funcțiuni în casele și în familiile poporenilor ce se implinesc sub epitrafir stipulate sub a, b, c sunt rescumpărate prin doauă sesiuni de pământ și așa nu se plătește nimic.

d). Toate celelalte venituri stolare, cuprinse în punct 5 din actul consistorial stipulate sub d și e, se pot socoti anual la 100 cor. e) toate dările publice de orice natură le plătește alesul.

Conform §-lui din Regulamentul pentru parohii văduva și orfanii preotului decedat au drapt la jumătate din venitul parohial până la 17/30 Noembrie 1906

Se observă că alesul se îndatorează a catehiza în școlile noastre confesionale ort. rom. din loc fără altă remunerațiune.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie sunt avizați ca petitele lor, instruite conform §-lui 15. lit. a, din Regulamentul pentru parohii și adresate com. par. din Șimand, să le subștearnă On. Oficiu protoprezviteral în Chișineu, în timpul concursual, celea înrate mai târziu nu se vor lua în consideratiune, iar până la expirarea termenului de concurs cu observarea §-lui 18 din Regulamentul amintit, recurenții să se prezenteze în s. Biserica din Șimand, pentru a-și dovedi desteritatea în cele rituale și oratorie.

Șimand, din ședința comitetului parohial ținută 29 Noembrie (12 Decembrie) 1905.

Augustin Beleş
preș. com. par.

Ioan Volentir
not. com. par.

În conțelegere cu: Dr. Ioan Trăilescu protoprezviter.

—□—

1—3

În temeiul dispozițiunei Vener. Consistor diecezan din Arad, de sub Nr. 4546 din 1905, se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare pentru îndeplinirea parohiei de clasa primă din comuna **Cherechiu**, protopopiatul Șiria, devenită vacantă în urma promovării părintelui Alexandru Muntean, ca protopop al tractului Peșteș.

Beneficiul încopciat cu aceasta parohie este: 1. Sesiunea parohială constatătoare din 40 jughere pământ arător, care dă un venit anual, cel puțin, de: 1600 cor. 2. Despăgubirea pentru pășune: 96 cor. 3. Usufructul unui intravilan parohial, cu cânepiște 50 cor. 4. Răscumpărarea competenței de bir, în bani 200 cor. care sumă se va solvi ulterior, în fie care an la 1 Noembrie. 5. Venitul ștolari usitat în parohie, care se poate afla în protocolul comitetului parohial, sub Nr. 13/1904, și care face aproximative: 200 cor. Deci, în-

tregul beneficiu anual al acestei parohii face: 2146 cor., din care detrăgându-se toate dările, cari fac cam 250 cor. rezultă un venit curat de: 1899 cor. la an, deci aceasta parohie se decretează de clasa primă.

Reflectanții sunt poftiți, ca petițiile lor, instruite conform §-lui 15, lit. a) din Regulamentul pentru parohii și adresate comitetul parohial din Cherechiu, să-le nainteze Rev. Domn Mihail Lucuța, protopop în Siria, până la 4/17 Ianuarie 1906 incluzive, iar până la alegere, cu observarea strictă a § lui 18 din același Regulament, să se prezenteze în s. biserică din Cherechiu, pentru a-și dovedi desteritatea în oratorie și rituale.

Se **observă**, că alegândul preot are să îndeplinească catehizarea, fără altă remunerațiune, la școala, eventual școalele cari i-se vor designa. De asemenea se obligă să **predice** în toată luna cel puțin odală.

Din ședința comitetului parohial gr. ort. rom. din Cherechiu, ținută la 20 Noemvrie v. 1905.

Comitetul parohial

In conțelegere cu mine: *Mihail Lucuța* protoprezviter

—□—

2-3

Iu senzul concluzului Ven. Consistor gr. ort. din Oradea-mare, de sub Nr. 459 a. c. pentru parohia vacantă **Dragoști-Belegeni**, se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare.

Dotățiunea este conform fasiunei coala B următoarea: a) 9 holde și 800 cvadrați pământ prețuit în 144 cor. b) casa parohială cu grădină, c) 6 cubule bucate bir, d) stolele îndatinate e) întregirea dela stat 573 cor.

Recurenții vor avea a-și trimete petițiunile în termenul prescriș la subscrisul în Beiuș.

Beiuș, la 25 Noemvrie 1905.

In conțelegere cu com. par. *Vasilie Papp* protoprezviter

—□—

2-3

Pentru îndeplinirea definitivă a parohiei de cl. III. **Iarcoș**, se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare.

Venitele sunt: 1. Usufructul $\frac{1}{2}$ sesii de pământ extravilan, 2. câte una măsură cucuruz sfărmat dela circa 60 de case, 3. stolele îndatinate și 4. întregirea venițelor dela stat, după cvalificațiunea alegândului, (la preot cu 8 cl. 1545 cor. 95 fil.)

Dările publice le va solvi cel ales.

Reflectanții sunt poftiți, ca recursesele ajustate conform Regulamentului și adresate comit. parohial concernent, să le subștearnă Oficiului ppsc din Buteni (Butyîn Arad m.) având a se prezenta în careva Duminecă ori sârbătoare, în s. biserică spre a-și arată desteritatea în cele rituale.

Comitetul parohial

In conțelegere cu: *Ioan Georgia* protoprezviter ins. școl

—□—

3-3

Calendarul diecezan pe anul comun 1906.

In editura tipografiei diecezane gr.-or. române a Aradului e deja gatu și se poate avea și procura atât dela administrațiunea tipografiei diecezane, strada Révay Nr. 10, cât și dela librării, cu prețul de **40 fileri**.

La comande peste 10 exemplare 20% rabat expedito franco.

Se estinde **pe 15 coale** tipar garmond și cuprinde afară de partea calendaristică, calendar economic, șematismul mitropoliei gr.-or. rom. în general și al diezei Aradului în special, cronologia pe anul 1906, sârbători și alte zile schimbăcioase, posturile, anotimpurile etc. Genealogia caselor domnitoare, târgurile din Ungaria și Ardeal, instrucțiuni postale și telegrafice etc. iar în partea literară:

Datini și obiceiuri la nuntă, de Petru Vancu. Din bătrâni de Maria Cioban. Din luptele vieții de I. Groșorean. Române dela Grivița de V. Alexandri. Cine a adus sărăcia în lume de Leon Tolstoi. Podul înalt de St. O. Iosif. Insula șerpilor de Carmen Sylva. Cine-i Nuhâm? de Th. D. Speranță. Boerașul de I. Pop Reteganul. Cântec de Maria Popovici. O zi de Duminecă la sate de P. Popa. Doine și Hore de Vasilie Sala. Povestiri de Gh. Tulbure, Plugarii de Octavian Goga. Din viața noastră de Petru E. Papp. Economie: Cultura cânepei, Protejarea paserilor, Șfaturi economice, Sentinte, glume și anecdote. Inserate și reclame

Il recomandăm cu multă căldură tuturor oamenilor cu carte, căci în calendarul acesta pe lângă **preț de 40 fileri** află și o carte de lectură prețioasă și plăcută.

Cancelaria arhitectului român

Ioan Niga

ARAD, Strada József főherceg-út Nr. 1.

(lângă „Victoria“).

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, primește lucrări în sfera arhitecturii mai înalte, cenzurări, colaudări. Ca specialist în ritul nostru oriental edifică și restaurează biserici în mod artistic, din care căuză îl recomandăm îndeosebi dlor parohi. Trimite planuri, schițe, specificări și servește în lucrări arhitectonice cu deslușiri gratuit.

40-52